

Henno K ao
SUURE
KIVI
LOOD

PÕHI

KOOLOITEE

SEE TEE VIIB MERE KÄRDE

VANA SAAREPUU

RIIWA SEDA TALU EI OLE ENAM

SIIN ELAS KALLE

HOBUSTE KARJAMAA

SIIN KASVASID MURUMUNAD

KARJAMAA

KRUUSAAUK

SUUR KIVI

SUUREKIVIMÄGI

ORJATEE

ALLIKAS LAHT

LAHT

SAAR ASUSTAMATA

Henno Käo
**SUURE
KIVI
LOOD**

MINU KODU

KRAAV

KARJAMA A
(KADAKAID MA EI JOONISTA)

TEE, MIS VIIB
LÄBI LEHTPUUMETS

LEHTPUUMETS
(ÕÖSITI VÄGA PIME)

Koduigatsusest ajendatuna kirjutas Henno Käo 1985. aastal oma esimese raamatu „Suure Kivi lood“. Selles põimuvad tegelikkus ja fantaasiamaailm. Raamatus kujutatud kohad kukkusid aga välja nii tõetruud, et autor joonistas need lausa kaardile.

Suur Kivi ongi päriselt olemas. Õigupoolest on kõigil võimalus külastada seda salapärast kohta, samuti teisi Henno lapsepõlvkodu, millest lugudes juttu. Seepärast on kordustrükkis tehtud mõned väikesed nimemuudatused:

- Henno Käo õppis Audla algkoolis (esmatrükkis Raudla).
- Lapsepõlvkodu naaberküla on Saareküla (Rannaküla).
- Kaardil on nüüd tähistatud ka Rihva talu. 1985. aastal ei saanud veel vabalt kirjutada metsavendadest, kuid praegu seisab Rihva talu maadel mälestusmärk perepojale, kes oma kodus kinni võeti ja hiljem Kuressaares maha lasti.
- Ja et kõik oleks lõpuni selge, siis Henno sõbra nimi oli Kalle (Pelle).

Tulge Saaremaale ja otsige üles need põnevad paigad, mis ärgitasid üht toredate lastekirjanikke oma mõtteid paberile panema!

Kõigepealt aga lugege läbi raamat!

2. trükk

Tekst ja illustratsioonid © Autori pärijad ja kirjastus Argo, 2017

www.argokirjastus.ee

ISBN 978-9949-527-99-1

Trükitud trükikojas Print Best

SISUKORD

ALGUS	7
SUUR KIVI.....	9
ALLIKAS	15
KRUUSAAUK.....	20
ORJATEE.....	26
AMMUNE LAHING	31
VANA KLASSITAHVEL	36
ÖISED HIRMUD	44
VÄIKE KIVI	50
LÕPP	54

ALGUS

Olen siis lõpuks niikaugel, et panen need lood kirja. Tulgu välja kuidas tuleb, peasi et saaks südamele ära. Paar aastat, ei, pisut rohkemgi, on nad mind vaevanud, unerahu rikkunud ja ükskõik mis tegemiste juures end ikka ja jälle salakavalalt meelde tuletanud. Ja see imelik süütunne, nagu oleks mul midagi olulist, midagi väga tähtsat tegemata, on juba liiga koormavaks muutunud.

Istungi nüüd täis otsustavust paneelmaja kolmandal korrusel köögilaua taga, hästiteritatud pliiaats peos ja tühi kaustik ees. On öö, on peaaegu vaikus. Torudes kohiseb ja mulksub. Istun ja mudin pliiaatsit. „KOH-I-NOOR“ *1500 *2B. Hea pliiaats. Ei oleks arvanudki, et nii raske on alustada.

Siniseruudulisel vakstul on kivi. Kõige harilikum graniiditükk laualambi valgussõõris. Kivi ei ole suur, paras pihku võtta. Võtangi. Hüpitän teda peopesal, ta on jahe ja süütu nagu kivid ikka. Ja ometi on ta süütus näiline, tema kivine vaikimine koormav ja ängistav. Sest just see kivi, pealtnäha ilmetu, roosakashall ja ebamäärase kujuga, sunnibki mind nüüd öösiti köögis istuma, pliiaatsit teritama ja ajusid vaevama.

Kõik need lood juhtusid ühe hiljutise suve ühe nädala jooksul ühel suurel Lääne-Eesti saarel. Aga olgu pealegi, pole vist mõtet kohanimesid varjama või muutma hakata, ütleme otse välja, et Saaremaal. Seal on mu sünnikodu, kõik oma puhkused olen seal olnud ja tahan seda ka edaspidi.

Kõige tähtsam töö puhkuse ajal on heinategu. Isal-emal on lehm, mõnikord mullikaski seltsiks. Ühel lehmal on naljaasi suur täistuubitud maja-pealne ehk laudi, nagu saarlased ütlevad, talve jooksul heintest kuivaks

süüa. Ja ega ta siis ainult heinast ela. Ikka jahu, leiba ja muud head-paremat tahab ka.

Tookord oli suve algus eriti kena ja hein tuli juba jaanipäeva paiku ära teha. Kuigi selle suve puhkus oli veel kaugel, leidsin siiski nädala vaba aega ja sõitsin koju. Ja just sel nädalal ...

Kivi vakstul vaikib pilklikult. Kirjuta pealegi ja näe vaeva, ega sind nangunii keegi usu – näib ta öelda tahtvat. Aga mulle polegi vist tähtis, usutakse või mitte. Tähtis on kirjutamine ise. Nii paistab vähemalt praegu, seda tööd alustades.

SUUR KIVI

Oli jaanipäevajärgne, meie suvede kohta haruldaselt kuum ja põuane aeg. Varahommikust hilisõhtuni lõõskas pilvitus taevas silmipimestav tulekera, see oli mu sinkjasvalge ihu päevaga valuspunaseks praadinud ja niidetud heinagi imeruttu valmis küpsetanud. Eelmisel päeval saime suurema loo üles. Meeldivalt lõhnav, veel veidi rohekas hein seisis labudes ja kärbikutel, oodates sissevedu.

Tõusin hommikulauast ja läksin nagu igal suvel oma vanu mängumaid üle vaatama. Teen seda alati naiivses lootuses end veel kord lapsena tunda. Vahel see tõepoolest õnnestubki, enamasti aga mitte. Igal juhul tuli minna paljajalu.

Üht osa mängumaadest pole enam olemas. Mõne aasta eest lükkasid maaparandajad sealt kõik endiste talupõldude ja karjamaade kivised vaheaiad ning kadakad mitmesse suurde hunnikusse, mis nüüd kentsakate ebaloomulike mägedena põldudel kõrguvad, kasvatades nõgeseid, ohakaid koirohtu ja põldmarjaversi. Suurem osa on õnneks alles. See lõputuna tunduv kadakaväli, mida me karjamaaks nimetame, laiub ja rohetab kilomeetrite kaupa, mereni välja. Ühest küljest piirab kadakametsa soostunud lagemaa. Seda kutsutakse laheks, kuigi sel merelahega vahest ainult niipalju pistmist on, et seal ammustel aegadel võis ehk meri olla. Kiivitajad, pardid, tikutajad ja muud linnud, kelle nimegi ma ei tea, on seal mõnusa pesitsuspaiga leidnud. Nende häältekoor, sekka sookurgede harvad nukravõitu soolod, saatis siin ikka mu käike ja tegemisi. Konni ja nastikuid oli vanasti lausa jalaga segada. Seda kulunud väljendit võib siinkohal päris sõna-sõnalt võtta – nii see tõesti